

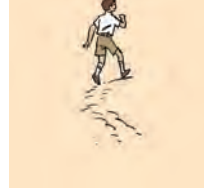
## २. कः, का, किम्?



### २.१ एषः/सः



एषः असीमः ।  
एषः चलति ।  
कः चलति ?  
एषः असीमः चलति ।



सः प्रसादः ।  
सः धावति ।  
कः धावति ?  
सः प्रसादः धावति ।



योगेशः धावति ।



अर्जुनः गच्छति ।



मेघः वर्षति ।



सिंहः गर्जति ।

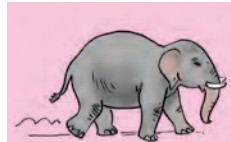
- कृति :- छात्राः मञ्जूषाद्वयस्य साहाय्येन वाक्यानि वदन्ति ।

छात्रः, गिरीशः, सिंहः,  
मयूरः, काकः, गजः, मूषकः,  
शुनकः, शुकः, शिक्षकः  
बालकः, अश्वः, मर्कटः

पठति, गच्छति, आगच्छति, लिखति,  
खादति, उपविशति, उत्तिष्ठति, पिबति,  
पश्यति, नृत्यति, खेलति, गायति,  
नमति, उत्पतति, वदति

### भाषाभ्यासः

चित्रं दृष्ट्वा वाक्यं लिखत ।



### २.२ एषा/सा



एषा नीलिमा ।  
एषा गायति ।  
का गायति ?  
एषा नीलिमा गायति ।



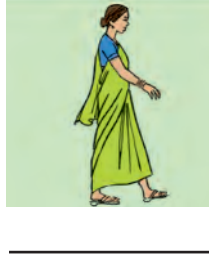
सा स्वाती ।  
सा नृत्यति ।  
का नृत्यति ?  
सा स्वाती नृत्यति ।

- कृति :- छात्रः स्वसमीपे/दूरे उपविष्टस्य मित्रस्य विषये वाक्यं वदति ।  
यथा, एषः सुभाषः उपविशति । सः सङ्केतः हसति । एषा नीता लिखति । सा सुवर्णा चलति ।

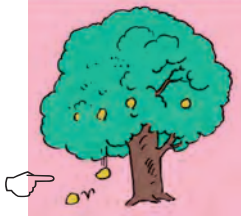
१. मञ्जूषायाः साहाय्येन वाक्यानि रचयत ।

हरिणः, गायकः, नृपः, सः, एषः, कः, अमितः, कपोतः, मार्जारः, शुकः, सिंहः	चटका, पिपीलिका, बालिका, विद्यार्थिनी, महिला, मक्षिका, गीता, नदी, सा, एषा, का, श्रेया, शिक्षिका
वदति, पश्यति, पतति, हसति, खादति, पिबति, वसति, कथयति, नमति, वहति, गायति चलति, उपविशति, क्षिपति, उत्तिष्ठति, तिष्ठति, गच्छति, आगच्छति, भ्रमति, गर्जति	

२. चित्रं दृष्ट्वा वाक्यं लिखत ।



२.३ एतद्/तद्



एतत् फलम् ।  
एतत् पतति ।  
किं पतति ?  
एतत् फलं पतति ।



तत् कमलम् ।  
तत् विकसति ।  
किं विकसति ?  
तत् कमलं विकसति ।

• कृतिः- क्रियापदं योजयित्वा छात्राः वाक्यानि वदन्ति ।



व्यजनम् \_\_\_\_\_ । अपत्यं \_\_\_\_\_ । जलम् \_\_\_\_\_ । रेलयानम् \_\_\_\_\_ ।

क्रीडा- शिक्षकः एकैकं शब्दं वदति । शब्दस्य लिङ्गं ज्ञात्वा छात्राः क्रियां कुर्वन्ति ।

यथा- यदि पुंलिङ्गशब्दः तर्हि छात्राः हस्तम् उपरि कुर्वन्ति,

यदि स्त्रीलिङ्गशब्दः तर्हि तालिकावादनम्,

यदि नपुंसकलिङ्गशब्दः तर्हि 'ॐ' इति ध्वनिः ।

शब्दाः- अश्वः, वृद्धा, पर्णम्, वृक्षः, एषः, पेटिका, गगनम्, हस्तः, सा, चषकः, कूपी, तत्,  
वनम्, पात्रम्, नदी, एषा, स्थालिका, फलम्, यानम्, पुरुषः, एतत्, उदरम् ।

१. योग्यस्तम्भेषु शब्दान् लिखत ।

शब्दाः	सः	सा	तत्
चन्द्रः, लता, पत्रम्, दुग्धम्, पादरक्षा, अश्वः, विमानम्, शाटिका, वृद्धः, पेटिका, गृहम्			

२. प्रश्ननिर्माणं कुरुत । यथा- मृगः धावति । कः धावति ?

१. छात्रः लिखति । २. फलं पतति । ३. बालिका गायति । ४. मर्कटः खादति । ५. एषा पश्यति ।



पठत-बोधत



अत्र



तत्र



कुत्र



शुनकः अत्र ।

पर्वतः तत्र ।

वायुः कुत्र ?

यानं कुत्र ?

बालिका अत्र ।

वृक्षः तत्र ।

वायुः सर्वत्र ।

यानम् अत्र नास्ति,

कन्दुकः कुत्र ?

नदी कुत्र ?

प्रकाशः कुत्र ?

यानं तत्र नास्ति ।

कन्दुकः अत्र ।

नदी तत्र ।

प्रकाशः सर्वत्र ।

यानम् अन्यत्र ।

बालिका, कन्दुकः शुनकः च एकत्र । गृहं वृक्षः च एकत्र ।

वदत- अत्र, तत्र, कुत्र, अन्यत्र, सर्वत्र, एकत्र ।

गायत ! नन्दत !

चटक! चटक!

चटक, चटक, रे चटक

चिक् चिक्, कूजसि त्वं विहग !



नीडे निवससि सुखेन डयसे

खादसि फलानि मधुराणि ।

विहरसि विमले विपुले गगने

नास्ति जनः खलु वारयिता ॥१॥

मातापितराविह मम न स्तः

एकाकी खलु खिन्नोऽहम् ।

एहि समीपं चिक् चिक् मित्र

ददामि तुभ्यं बहुधान्यम् ॥२॥

चणकं स्वीकुरु पिब रे नीरं

त्वं पुनरपि रट चिक् चिक् चिक् ।

तोषय मां कुरु मधुरालापं

पाठय मामपि तव भाषाम् ॥३॥

-डॉ. विश्वासः, बेंगलुरु ।